

»Arbeiði til øll á sjógvi og landi«

»Dagblaðið« fyrri 1. febr. í ár sigur frá, at tingsmálið: »Arbeiði til øll á sjógvi og landi«, varð lagt inn á Ting av javnaðarmonnum á sinni, men at tað ikki kom til viðgerðar vegna tess, at tað var einki undirbyggt. Viðari sigur »Dagblaðið« frá, at hetta sama mál aftur í heyst kom fram á Tingborð, men at tað hesa ferð fekk ta syndarligu lagnu, at tað varð felt. Sjálvir javnaðarmenn atkvøddu ikki fyrri t, alto sinum egna máli.

Sjálvandi vil »Dagblaðið« ikki greiða frá veruleikanum, nevniliga, at tað vóru tey uppskot, sum fólkaflokkurin, við hr. Ellefsen á odda, pentaði saman úr javnaðarmannatingmálinum, ið javnaðarmenn ikki vildu styðja.

Tað er fólk yvirhøvur, og eina mest tingmonnum greitt, hvussu javnaðarmenn hava troðkað á fyrri at fáa framt hetta stórmál — til positivt úrslit.

Sannleikin er tann, at nettupp tí at okkara uppskot í málinum eru so út í odd og egg væl undirbyggt, hevur tað møtt móttæðu á Tingi, eisini í seinastu tingsetu.

Tá ið sjálvir fólkaflokkurin fór undir at gera uppskot í hesum megnarmáli, so var at vænta, at teirra uppskot fóru at vera sera væl undirbyggt — ja, í minsta lagi positivt ávisti, hvussu peningurin skuldi fáast til vegar; tann peningur, sum treytar, at arbeiði til øll kann setast í verk. Men so varð ikki. Og tað hevur als ikki verið ætlanin. Hon var einans »at geva ein sluttur fyrri ein slatur«. Einasta positiva ávisan uppá nakað peningaligt gjald fyrri »realiseran« av »plánum« var tann, at amtsgrunnurin skuldi gjalda tað, ið tað kostar at fáa fólk í Føroyum býtt sundur í mannkyn og kvinnkyn og hvussu hesi síðan samfelagsliga kunnu verða mett í hvørkikyn (ella umvent).

Hetta var jú altíð nakað. Bert er her til at siga, at »fólkatejning« í Føroyum, so vitt ein veit, er farin fram í mannaminni, og hevur ætlandi einhver stovnin ábyrgdina fyrri hesum tiltaki, eins og fyrrreikað man vera fyrri útreiðslum, ið standast av hesum.

Nei, tað ið umrátt hevur hjá móttæðumonnum, tað hevur verið at fáa málið uppi royk. Sum fólkaflokkstingmaðurin segði, tá ið málið varð lýst til viðgerðar í seinastu tingsetu: »Ass, svass, nú er ikki tíð til at driva propaganda« — færdig. Hetta var eitt præsist fólkaflokksútrikk útartil.

Innanveggja hjá fólkaflokkinum er óivað rumbul til tíðir eisini um hetta javnaðarmannamál, tí eisini í fólkaflokkinum eru menn, sum ássanna, at uppskot javnaðarmanna um eina planekonomiska skipan her í Føroyum, er eitt hitt hollasta grundarlag undir eitt sjálvbjagið

og sjálvstýrandi Føroyar. Men her brestur saman millum romantikk og beiskan veruleika í fólkaflokksverðini. Hin romantiski flokksmaðurin sigur: »Vit skulu taka landið«. Hin kaldi stórkeypmáðurin: »Onkur skal betala«. Tað er satt. Her berjist privatinteressan móti eini almengagnligari samfelagsskipan.

Javnaðarmenn eru í sínum uppskotum hesum máli viðvíkjandi so radikalir og so nationalir, at teir ikki einans vilja hava flagg og mál friggjert, men eisini vilja hava aðaltáttin við, nevniliga tað økonomiska grundarlagið, sum tryggjar, at vit sum tjóð kunnu standa á fæstum botni, og ikki hanga í leysari luft. Javnaðarmenn vilja, at Føroyingar fyrst og fremst skulu lita á egna meg, t. v. s. í hesum máli fyrst at frigera sína egna kapitalorku.

Er tað veruliga so, at Føroyaland eigur egna kapitalorku — og tað má ein rokna við, tá ið menn rópa so hart upp um fullveldi — so er tað lægið, at tað einasta, sum tvey av fólkaflokksuppskotunum í hesum máli leysliga miðja imóti, er, at vit skulu fara uttanlands fyrri at læna kapital, fyrri at seta teirra ætlanir í verk. Tað var hetta tiltak, sum vit ikki vildu styðja, tí tað hevur einans tað í hyggju at þúrt einki skal koma á skafti. Tað kundi fyrri sovitt verið áhugavert at fingið at vita, hvussu lánisáttmálar við fremmand lond kunnu fáast í lag nú, hvári Føroyar stjórnsræði hanga í leysum lofti. Hvør skal hava ábyrgdina fyrri møguligum lánum, og hvør og hvør er okkara unboð.

Vildi fólkaflokkurin yvirhøvur haft nakað úrslit úr hesum máli, so styðjaðu teir okkara minnilutauppskot, soljóðandi:

1. Tingið samtykkir tey í bóklinginum »Arbeiði til øll á sjógvi og landi« settu uppskot, sum vóru til atkvøðugreiðslu í seinastu tingsetu.
2. Tingið ásetir og lænar einum nationalekonomi. Hann skal hava til starvs at stila fyrri eini hagfrøðisligari kannan av vinnu livs- og øðrum møguleikum her á landi. Honum verður heimlað, at taka sær serkøna hjálp, um slikt skuldi tørvast.
3. Samtykt verður, at alt bankalagið í Føroyum verður at leggja undir Løgtingið (nationaliserast). Landsnevndin ella tað til eina og hvørja tíð sitandi umboðsvald fyrri Løgtingið (landsstjórnin) fær heimild til tingsins vegna at gera tær neyðturvulgu lógir hesi nationaliseran viðvíkjandi.

Men so varð ikki. Pk. 1 og 3 vórðu feld, hóast her hevði verið høvi hjá fullveldismonnum at roynt egna meg, áðrenn kropið var uttanlanda — eisini til Danmarkar.

W. S.

Ítróttarungdómur okkara!

28. jan. 1946 hevði Havnar Ítróttarráð fund í Sjótleikarhúsinum, har undirritaði flutti røðu. Av tí at lítið fólk var samankomið, og at ikki bert Havnar ungdomur, men allur okkara ungdomur kanska kundi havt áhuga fyrri, tí har varð havt uppi, hava menn biðið meg heita á bløðini og fáa tey at prenta brot úr røðuni.

Føroyingar og ítróttur

Soleingi Føroyingar og aðrar primitivar tjóðir ótu grøði landsins at kalla ótilvirkaða og lótu sivilsálsjónina eta fabriksvørur: sukur, fint mjøl, dósamat, margarin o.s.fr., var tað ikki neyðugt hjá okkum at hugsa um vitaminir. Um fólk í stórbyggunum nú skulu liva toluhuga til heilsuna, mugu tey hava vitaminpillarar til viðskera. So við vitaminunum og so er tað við tí líkamliga venjing, herðing, sum dagliga livið fyrr gav Føroyingum. Tey seinastu 20—30 árinu eru livikor Føroyingsins broytt so nógv, at nógv av tí dagliga ítróttinum, sum arbeiðið færdi við sær, er burturdöttin. Fyrr runnu menn í grind, nú aka teir í bil. Fyrr bóru teir tað, torv, kol og fisk á bakinum, nú fylla teir hetta uppi bil. (Eg haldi leypurin ikki bert hevur styrkt ryggin, ryggvæddarnar, á Føroyinginum — hann hevur eisini frýkkað um reising og hævurburð okkara). Fyrr róðu menn til miðis, nú »rør« motorurin fyrri teir. Roykstovubitarar, teir fyrr høvdu til roysnistól, hvurvu — og hvørt av sínum.

Men ansurin fyrri líkamligum brøgdum hevur so fastar røtur í Føroyingum, at um hann í dag er nóg so motoriseraður, so kappast hann í skjótleika, í styrki og treystleika, tað høvi er til tess í dagliga yrki hansara.

Eyðkent fyrri tað eldra fólkid er, at líka sum ikki vil vera við tað. Nei — nei so vorðið geip hava teir ikki hug hvaðna minni stundir til. Men ertú á báti við teimum, og annar bátur rær ódliga aftaná tykkum, særtú atburðin: Er nakað veiggi í yngsta manni innanbörða, eggjar hann til at rógva, og teir eldri bita hann av og svørja, at um hann ikki heldur gákin í, so seta teir bumst inn. Men áðrenn tú veitst av, hevur báturin fingið annað renningarlag. Teir gomlu fella ikki á baki — sita enn bert og knikkja — líka sum stjála seg til at taka á. Teir orna, og nú letur í einum: »Ikki trúgví eg annað, enn teir leggja á okkum!« Og so verður ród — ikki 1500—2000 metrar, men 4—6 fjórðingar.

Sama lyndi sýna teir í fuglabjergum og haganum, um teir so ganga fyrri varg, ella teir bróta stórar steinar upp úr sverðinum og leggja í traðgargarðin. Teir sýna tað ikki minni umboð í skipi.

Men sum áður sagt: livikorini eru nú, serliga í stórbyggunum, broytt so nógv, at hetta viðfædda kappingarlyndið sjáldan sleppur longur enn í ljósmála, tí er skipað kroppsvenjing her hjá okkum líka so neyðugur viðskeri aftur við dagligum arbeiðinum, sum vitaminurnar eru tað aftur við dósamatinum, um líkamið upp í árinu skal halda sær vakurt og arbeiðsført. Maskinan, og vónandi verða tað fleir og fleir av teimum, avskeplar fólk, ið krøkt er saman við henni; tí hann ella hon, ið passir maskinina, nýtir av fáar væddar. Úrslitið av hesum er, at teir væddar, sum nýtir verða, stytta og styrkna av nógv, meðan mótsatt virkandi væddarnir leingjast og vikna. Slik kvinna ella maður verður merktur fyrri livið, um hann ikki eina tvær ferðir um vikuna iðkar fimleik. Hverki fótbóltur, handbóltur, róður ella svimjing kann beta um hetta, ella geva tykkum aftur ta reising, tann hævuburð, tit høvdu sum gentur og dreingir. Nei, einasti ítróttur her hjálpir, er fimleikur. Tí er rætt atborið, verða í fimleikarhøllini allir teir ov stuttu væddar tandir, og teir mótsatt sitandi verða styttr og styrktir. Allir lida verða liðaðir. Á henda hatt gerast tit liðmjúk, ambráð, fim og meir arbeiðsfør.

Tær kvinnur og menn, sum regluliga røkja líkam og sál, bjarga sær um summarið friskleika, treystleika, styrki og skjótleika á leikvøllum og í bati. Um veturin tyrpast tey í fimleikahøllini og vinna sær tað, eg áður greiddi frá.

So varð trivið í teir ymisku ítróttir, men her verður bert rúm fyrri:

Róðri:

Eg tosaði í áðni eitt sindur um tann hug Føroyingar hava ella høvdu til árina. Eina tvær ferðir um árið kyknar hesin hugur upp aftur, tað er á jóansøku og á ólavssøku. Teir Føroyingar, ið iðka henda ítrótt, eru alt ov fáir, og teir sum iðka hann gera alt ov lítið við hann. Eg vil vera við, at stórt meir enn ein mánað framan undan hesum veitsludøgum verður ikki ród. Iðkaðu teir róður, sum róður verður iðkaður aðrastaðni, var sjálvandi ród alt summarið við langtúri úr Havnini vestur í Vágar ella norður á Skálafjørðin 14. hvønn dag. Ja, sjálvandi verða vásaferðir upp í millum, men gevur tað róðrinum minni virði? Eins og kast hevur róður tað góða við sær, at eldri menn, sum til dagligt ganga við flippu men ikki hava hug til at seta seg inn at drekkja medisín og gremja seg um afturgongd og ringa heilsu kunna rógva og í báti heimta sær tann friskleika, sum stovluftin ikki gevur. Hetta var just nakað fyrri lögtingsmenninar.

(Niðurlagt til næsta blád).

Martin Holm.